

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Andra kammaren.

Nr 31.

Tisdagen den 14 maj.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 239, med förslag till ändrad lydelse av § 63 regeringsformen och § 39 mom. 1 riksdagsordningen;

nr 244, angående överskridande av vissa poster i avlöningsstaterna för universitetet och karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.;

nr 245, angående vissa anslag för försvarsändamål;

nr 247, angående anslag till statens ammunitionsnämnd för budgetåret 1940/41;

nr 248, angående anslag till statliga åtgärder för tryggnad av vedproduktionen m. m.;

nr 249, angående anslag å tilläggsstat II för budgetåret 1939/40 till vissa vedeldningsprov m. m.;

nr 250, angående anslag till ytterligare medel för kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat; och

nr 252, med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § lagen den 31 mars 1938 (nr 87) angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov (rekvisitionslagen).

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på bordet ligande proposition, nr 243, angående avlöning av viss krigspolispersonal.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtanden nr 1—7, konstitutionsutskottets utlåtande och memorial nr 15 och 16, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 142—154, bevillningsutskottets betänkanden nr 21—24, bankoutskottets memorial och utlåtande nr 30—32 samt första lagutskottets utlåtande nr 32.

§ 4.

Föredrogs andra lagutskottets memorial, nr 26, angående ersättning åt hovrättsrådet T. L. Munck af Rosenschöld, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av vissa frågor.

Utskottets hemställan bifölls.

Andra kammarens protokoll 1940. Nr 31.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades ånyo jordbruksutskottets utlåtanden nr 39—41.

§ 6.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 43, angående ersättning åt av utskottet anlitat biträde.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs, men bordlades åter andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 8.

Föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts memorial, nr 3, i anledning av kammarens remiss av den av herr Andersson i Malmö m. fl. väckta motionen, nr 197, angående stödjande av bostadsbyggnadsverksamheten å landet.

Kammaren biföll utskottets anhållan och beslöt överlämna motionen till statsutskottet.

§ 9.

Interpellation. Ordet lämnades på begäran till

Herr **Kilbom**, som anförde: Herr talman! Sedan flera år pågår diskussionen om effektivare utnyttjande av sulfutluten som motorbränsle. Statsmakterna ha vidtagit en rad åtgärder härför. Urtima riksdagens beslut i frågan jämnade vägen ytterligare. Att detta till trots någon *avsevärt* ökad produktion av motorsprit icke kommit till stånd, irriterar i hög grad allmänheten, särskilt under nuvarande avspärning från bensinimport. Med rätt eller orätt hyser man den uppfattningen att en »futtig prispolitik» från det statliga organets sida, som behandlar denna fråga, är orsaken till att produktionen av motorsprit icke kunnat få större omfattning. Det skulle således ändå ytterst vara de statliga myndigheterna, som bära skulden till att icke trämasseindustriens möjligheter i anförut avseende utnyttjas effektivare, liksom också att icke alla tekniska möjligheter för ökad produktion ordentligt utnyttjats. Från deras sida, som gärna vilja komma statsmakterna och dessas åtgärder till livs, synes man alldeles förbise, att denna frågas rationella lösning under rådande produktions- och äganderättsförhållanden beror också på andra intressen än de statliga. Trämasseindustrien är i vårt land nästan hundra procentigt i *privata händer*, vilket också är fallet med förefintlig produktion av träsprit. Att den senare är reglerad genom överenskommelse med staten, förändrar ingenting härutinnan. Vid produktionens utökning kommer under nuvarande förhållanden staten icke förbi de privata intressena, en omständighet som man kan beklaga eller inte, allt efter politisk inställning. Rimligt vore dock att den i och för sig prisvärda agitationen för träspritsens ökade användning såsom motorbränsle toge hänsyn till fakta, rättvist fördelade skulden till nuvarande förhållanden.

Med hänsyn till frågans stora betydelse synes ett allsidigt och snabbt klarläggande vara av behovet. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att med stöd av det anförda till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra följande frågor:

1) Hur är det nuvarande läget i fråga om produktionen av träsprit?

Interpellation. (Forts.)

2) Ämnar statsrådet förelägga riksdagen förslag till särskilda åtgärder, som kan bidra att *forcera* denna produktion?

3) Planeras andra åtgärder för att öka tillgången på flytande inhemskt motorbränsle?

Denna anhållan bifölls.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lindberg</i> i Umeå	under 4 dagar fr. o. m. den 15 maj,	
› <i>Jacobson</i>	› 5 › › › 15 › och	
› <i>Wallén</i>	› 2 › › › 15 › .	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.12 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 15 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 8 och den 10 innevarande maj.

§ 2.

Svar på fråga. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Andersson**, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Hagberg i Malmö, har till mig framställt följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att med hänsyn till nu inom vidsträckta delar av landet rådande särskilda förhållanden vidtaga åtgärder för omedelbart införande av sommartid?

Med anledning av denna fråga vill jag erinra om att spörsmålet angående införande av s. k. sommartid på grund av en motion i första kammaren behandlats av årets riksdag. Riksdagen fann därvid motionen icke böra föranleda någon åtgärd. Med hänsyn härtill, och då tillämpande av sommartid äger praktisk betydelse huvudsakligen under vår och höst men mindre under den egentliga sommaren, anser jag förhållandena icke för närvarande motivera att sommartid införes. Skulle särskilda omständigheter under sensommaren och hösten föranleda en ändrad inställning till frågan, torde Kungl. Maj:t äga möjlighet att i administrativ ordning utfärda bestämmelser i ämnet.

Härefter yttrade

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret, vars innehåll jag dock anser vara ur min synpunkt beklagligt, bland annat därför att jag inte tycker det går riktigt bra ihop med de talrika åtgärder i produktionsfrämjande syfte, som regeringen redan vidtagit eller har under planerande.

Ty, herr talman, vi skola hålla i minne vad som åsyftas med införande av sommartid under nuvarande förhållanden. Det gäller att åt produktionen ge ytterligare en timme om dagen. Det är kärnpunkten i hela problemet. Vi veta ju alla vilka utomordentligt ingripande åtgärder, som regeringen i dessa dagar har under förberedande eller redan vidtagit just för att ytterligare intensifiera och utveckla produktionen. Nyligen har ju tillkännagivits, att inom socialdepartementet utarbetats en ny fullmaktslag, rubricerad »Lag om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering m. m.», en fullmaktslag som, därest den sättes i tillämpning, på ett bräde praktiskt taget kommer att försätta ur kraft allt som kan kallas för välfärdslagstiftning, genomförd under de senaste åren.

Jag kan inte underlåta att i detta sammanhang till protokollet be att få anteckna den diktamen till statsrådsprotokollet, som socialministern gjorde i samband med lagrådsremissen. Socialministern anför: »Den anspanning av alla

Svar på fråga. (Forts.)

krafter, som nu erfordras för att vårt land skall kunna motstå den rådande kristidens påfrestningar, föranleder på en mängd områden förändringar av hittills gällande förhållanden. Av olika skäl — bl. a. behovet av ökad produktion inom vissa för samhället betydelsefulla näringsgrenar samt brist på arbetskraft på grund av inkallelser till militärtjänstgöring — är det nödvändigt», säger socialministern, »att de i produktionsverksamheten deltagande prestera arbete i en omfattning, som vida överstiger den i lugna tider vanliga».

Jag anser, att socialministerns uttalande härvidlag är fullt riktigt och står i fullkomlig samklang med de krav, som det aktuella läget ställer. Det kan omöjligen vara herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet obekant att mycket vidsträckta delar av industrien, särskilt i de södra och mellersta delarna av landet, på grund av mörkläggningen för närvarande arbeta under ytterligt svåra förhållanden, industrier som ofta till hundra procent äro tagna i anspråk för försvarets räkning. Fram på kvällen — det visa erfarenheterna redan nu — är effektiviteten i fråga om det arbete i skift, som där utföres, väsentligt nedsatt till följd bl. a. av att de nödvändiga ventilationsanstalterna på grund av mörkläggningsstillståndet icke kunna vidtagas. En bättring i dessa förhållanden hade givetvis kunnat komma till stånd, därest s. k. sommartid blivit införd.

Jag vill sluta, herr talman, med att understryka, att, såvitt jag vet, är Sverige kanske det enda land i Europa i ögonblicket, som oavsett händelsernas tryck icke ansett sig böra införa sommartid.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Ordet lämnades på begäran till

Svar på fråga.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**, som yttrade: Herr talman! Herr Eriksson i Toftered har till mig framställt följande frågor:

»Har statsrådet sin uppmärksamhet riktad på att avlösning av s. k. landgille och dylika avgälder från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge län enligt förordning av den 18 juni 1937 ofta nog tager en tid av flera år, innan alla formaliteter genomgåts?

Har statsrådet i samband härmed uppmärksammat, att bestämmelserna i nämnda förordning § 7 äro så avfattade, att de medföra uppenbar risk för att sådan avlösning träder i kraft först året efter stadfästelsen, d. v. s. ofta flera år efter ansökans ingivande?

Är statsrådet villig att medverka för en sådan tolkning av bestämmelserna, att avlösningen beräknas från den tidpunkt, då ansökan ingavs?»

Till svar å dessa frågor ber jag få meddela följande:

Från kammarkollegiet har jag inhämtat, att från *Malmöhus län* inkommit endast 2 ansökningar om inlösen av landgille samt att dessa ansökningar redan avgjorts av länsstyrelsen. Från *Kristianstads län* ha inkommit 9 ansökningar, av vilka 2 avgjorts och de övriga, vilka väckts i juni 1938, äro beroende på länsstyrelsens prövning. Från *Hallands län* ha inkommit 16 ansökningar, av vilka 3 äro beroende på utredning i kammarkollegiets arkiv och de övriga på prövning av länsstyrelsen. Ansökningarna från *Hallands län* gjordes under 1938 och 1939, och till dags dato ha förflutit högst två år från dessa ansökningars ingivande.

Innan ärendena avgöras måste utredning verkställas i kollegiets arkiv rörande frågan om förordningens tillämplighet å den ifrågakomma avgiften. Med

Svar på fråga. (Forts.)

hänsyn till den begränsade personaltillgången har någon särskild tjänsteman icke kunnat avdelas för utredning av dessa ärenden, utan utredningarna ha måst verkställas jämsides med fullgörande av arkivets befattningshavare i övrigt åliggande uppgifter. Utredningarna ha därför icke kunnat omedelbart fullgöras. Därav förklaras att utredningarna ibland krävt jämförelsevis lång tid, i 10 fall mera än ett år.

Enligt 7 § i 1937 års förordning skall, där ej förhållandena till annat föranleda, tiden för landgilletts upphörande bestämmas till ingången av kalenderåret närmast efter det, då länsstyrelsens utslag vunnit laga kraft. Detta överensstämmer med de principer, som gälla för inlösen av andra liknande avgifter, exempelvis av frälseräntor, och någon ändring av denna princip för landgillernas del torde icke kunna ifrågakomma. I varje fall kan det icke ske genom att bestämmelsen »tolkas» därhän, att avgiften skall upphöra vid tiden för ansökningens ingivande.

Slutligen vill jag erinra om att statsmakterna åtagit sig att inlösa ifrågasvarande avgifter utan någon uppoffring från jordägarnas sida, vartill någon egentlig skyldighet icke förelegat för staten. Det torde under sådana förhållanden inte vara orimligt att jordägarna få finna sig i det dröjsmål, som myndigheternas utredning rörande avgifternas beskaffenhet visat sig medföra. Då avgifterna med få undantag uppgå till mycket ringa belopp, synes detta nödvungna dröjsmål som regel icke föranleda några nämnvärda olägenheter.

Härpå anförde

Herr **Eriksson** i Toftered: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för besvarandet av dessa mina frågor. De föranleddes av att från åtskilliga håll förspordes klagomål över att det dröjde över två år efter ansökans ingivande, innan något besked erhållits. Jag känner särskilt ett fall från en socken i Halland, Steninge, där en sådan ansökan ingavs i början på januari 1938, men man har ännu inte fått något svar därpå.

De undersökningar härvidlag jag gjort hos överlantmätare, länsstyrelser och kyrkoråd ha givit till resultat, att man stundom inte ens kan komma till klarhet om vilka befogenheter man egentligen har i fråga om ärenden av denna ofta svävande natur. Enligt uppgiften från ett kyrkoråd exempelvis ansåg sig kyrkorådet inte ha något stöd för att man verkligen skulle kunna fordra avgäld från vederbörande hemman. Och under sådana förhållanden kanske det kan dröja ännu ett par år, innan utslaget kan komma. När så är fallet bör § 7 i förordningen enligt min och flera andras mening kunna tolkas därhän, att det föreligger sådana omständigheter att avlösningen bör beräknas från året efter det, då ansökan ingavs.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 246, med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent;

nr 251, angående förvärv för kronans räkning av vattenrätt i Indalsälven m. m.; och

nr 253, angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredskapsorganisation för budgetåret 1940/41.

Dessa propositioner bordlades.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 239, med förslag till ändrad lydelse av § 63 regeringsformen och § 39 mom. 1 riksdagsordningen;

till statsutskottet propositionerna:

nr 244, angående överskridande av vissa poster i avlöningsstaterna för universitetet och karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.;

nr 245, angående vissa anslag för försvarsändamål;

nr 247, angående anslag till statens ammunitionsnämnd för budgetåret 1940/41;

nr 248, angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.;

nr 249, angående anslag å tilläggsstat II för budgetåret 1939/40 till vissa vedeldningsprov m. m.; och

nr 250, angående anslag till ytterligare medel för kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 252, med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § lagen den 31 mars 1938 (nr 87) angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov (rekvisitionslagen).

§ 6.

Föredrogos vart efter annat utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner om svenskt initiativ till en allmän fredskonferens m. m.;

nr 2, i anledning av väckt motion om ett neutralt världsspråk;

nr 3, i anledning av väckt motion om nationaliteternas självbestämmanderätt;

nr 4, i anledning av väckt motion om ett nordiskt eller skandinaviskt fredsförbund;

nr 5, i anledning av väckt motion om nonaggressionsavtal mellan Sverige eventuellt Norge med Sovjet-Ryssland, Tyskland, England och Frankrike; och

nr 6, i anledning av väckt motion angående de svenska malmfyndigheterna.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner angående uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund.

Till utrikesutskottet hade hänvisats två inom andra kammaren väckta motioner angående uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund, nämligen motionerna II: 94 av herr *Flyg m. fl.* och II: 157 av herr *Wallén*.

I motionen II: 94 hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen hemställa, att denna snarast måtte inkomma till riksdagen med proposition, att Sveriges medlemskap i Nationernas förbund uppsades.

Utskottet hemställde,

A) att motionen II: 94 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) att motionen II: 157 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Lithander*.

Ang. uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund.

Ang. uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund. (Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Flyg: Herr talman! I ett avseende har utrikesutskottet rätt i vad utskottet säger i nu föreliggande utlåtande, d. v. s. i satsen »Problemet om Nationernas förbunds framtid såsom politisk organisation kan uppenbarligen icke för närvarande med någon säkerhet bedömas». Detta påstående torde man med hänsyn till existerande omständigheter verkligen kunna understryka. Framtiden på det politiska området överhuvud lämpar sig faktiskt inte för någon bedömning med säkerhet i dagens situation. På grund av denna sin mening säger sig utskottet icke finna det lämpligt att ingå i prövning av frågan om Nationernas förbunds framtid eller av det därmed sammanhängande spörsmålet om Sveriges ställning till förbundet.

Det är mig omöjligt, herr talman, att fatta, hur Sveriges riksdags utrikesutskott kan anse nuvarande läge lämpat för en dylik lek med ord eller för utlåtanden om någonting som utskottet självt säger sig icke kunna uttala sig om. Även om den motion, för vilken jag här skall säga några ord, är framförd av den socialistiska riksdagsgruppen, borde det vara utskottets plikt att yttra sig om motionen och om vad i den säges och inte komma med ett utlåtande, som ingenting annat är än vad man brukar kalla en goddag-yxskaftsreplik.

Frågan om Sveriges medlemskap i Nationernas förbund har ringa eller intet med förbundets framtid att skaffa. Däremot synes mig frågan ha ett intimt och allvarligt sammanhang med det aktuella läget samt med den av detta läge givna slutsatsen om vad förbundet är och har varit. Det är, herr talman, ett allvarligt tillstånd, då riksdagens utrikesutskott helt kringgår detta sakförhållande med några små politiskt-filosofiska utläggningar. Vår regerings rådgivare i utrikespolitiska angelägenheter synas dåligt ha fattat lägets allvar, om de tro att detta är rätta metoden att komma ifrån en ställd, allvarlig fråga.

Vad är tidens stora uppgift för svensk politik? Den är — jag tror jag uttalar en enhällig mening både inom riksdagen och Sveriges folk i övrigt — att upprätthålla och värna Sveriges neutralitet, den icke säkra men dock enda möjligheten att hålla landet utanför storkriget. Detta markeras i inledningen i vår motion, som nu föreligger till behandling och där vi säga: »Svårigheterna, som möter en sådan politiks genomförande, är uppenbara. Ju mera krigsläget skärpes, ju större och flera måste nämnda svårigheter bli. Allt, som kan göras för att i gärning demonstrera Sveriges vilja till neutralitet — skapa förtroende och respekt för densamma — måste alltså göras.» Vi påpeka sedan hur vi vid olika tillfällen under årens lopp fört fram frågan om Sveriges medlemskap i Nationernas förbund till riksdagens prövning. »Utgående från av rådande läge givna motiveringar har vi hävdat, att Nationernas förbund i realiteten är en intresseorganisation för vissa stormakter samt att neutralitetspolitik är oförenlig med medlemskap i förbundet» — en uppfattning som jag i dag understryker.

Därefter säga vi: »Nu är riktigheten i vår mening mera obestriddig än någonsin. Nu bestyrkes densamma av Sveriges eget läge. Nu framträder klart intresset av, att Sverige på ett tidigare stadium uppsagt sitt medlemskap i Nationernas förbund. Nu har västmakternas statsmän d. v. s. de verkliga intressenterna bakom N. F., framträtt och uppmanat de neutrala småstaterna att 'göra sin plikt i överensstämmelse med N. F.-pakten och gå samman med de brittiska och franska imperierna mot angriparen'.» Det sistnämnda yttrandet är citat, det är således icke motionärernas ord, utan ett citat ur ett tal av den främste brittiske statsmannen av i dag.

Ang. uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund. (Forts.)

Av vad jag här återgivit framgår, herr talman, den föreliggande motionens aktuella karaktär. Ej med ett ord berör densamma vad som månne komma att bli av Nationernas förbund i en oviss framtid. Endast den som icke läst motionen eller icke vill uttala sig om vad i densamma säges kan undgå att konstatera, att den gäller *nuvarande* läge. Och detta läge, herr talman, det *talas nu i maj starkare för ett bifall till motionen än läget gjorde i januari, då motionen skrevs*. Nu är den man, som uppmanade de små staterna att göra sin plikt i överensstämmelse med Nationernas förbunds pakt och gå samman med de brittiska och franska imperierna mot angriparen, vorden premiärminister i England. Ännu är ej storkrigets bittra tablå invid Sveriges västgräns slutspelad, ännu kan det tänkas att rådet, uppmaningen kan bli en anfordran. Och vem i denna kammare vill följa en sådan anfordran? Vill utrikesutskottets trogne talesman herr Vougt följa en sådan anfordran? Vill han stiga upp och svara: »Jag vill» på den ställda frågan? Jag tror möjligen att herr Vougt besitter viljan, men jag tror att klokheten och modet saknas både för hans och övrigas vidkommande som skulle vilja spela denna roll. Är det då, herr talman, riktigt att under sådana förhållanden leka blindbock, som utrikesutskottet gör? Räcker det inte med övrig dunkelhet, övrig halvhet. Det man ute i världen blundar för i dag på grund av taktiska skäl och på grund av att viktigare angelägenheter föreligga, detta noteras för morgondagen, och det böra tydligen de värderade herrarna i utrikesutskottet skriva sig till minnes.

Och vidare. Nu finns det anledning att här i kammaren erinra om vad den främste tyske propagandisten dr Karl Megerle helt nyligen förkunnade med adress till småstaterna — med tanke på Sveriges förutvarande utrikespolitiska kurs kan man säga med speciell adress till Sverige. »De neutrala länderna», skriver han, »komma att dragas in i revisionsprocessens virvel, emedan de gjort sin existens och framtid beroende av det engelsk-franska herraväldet över Europa.» Och han fortsätter: »Ty den som satt sitt namn under ett dokument, som tills dato varit en preambel till Versaillesdiktatet, den som anförtrött sig till en organisation, som utgör Versaillesfredens exekutiv, och den som på Tysklands bekostnad ställt sig i ideologisk, moralisk, ekonomisk och politisk avhängighet av västmakterna, får icke förundra sig, om hans hus skakas i den allmänna jordbävning som uppstår, då det engelska imperiet lyftes ur sina gängor. Flertalet av de neutrala har frivilligt blivit randstater till västmakterna.» Dr Megerle slutar med att fråga, vad det egentligen är som utgör de neutralas problem och svarar: »Det är till väsentlig del ingenting annat än födslovändorna till en ny ordning, i vilken de stater som historiskt bestått provet komma att intaga sin plats igen.»

Dessa ord, uttalade av en av de främsta officiella propagandisterna för Tredje riket, borde ha något att säga till Sveriges riksdags utrikesutskott och även till Sveriges riksdag som sådan.

Genom att återgiva detta citat har jag velat rikta uppmärksamheten på hur medlemskapet i Nationernas förbund bedömes från den tyska stormaktens sida och vilka konsekvenser detta medlemskap kan komma att få, om utvecklingen går i enlighet med de tyska önskemålen i det citerade uttalandet. Hur det blir på den punkten, herr talman, vet ingen, och det finns ingen anledning att tvista i det avseendet. Men obestriddligt är, att Europa och därmed även Sverige befinner sig i en omvälvningsprocess. När denna process är slut skall den ena eller andra av de stridande giganterna göra bokslut. Då komma även utrikesutskottets betraktelser över Nationernas förbund, daterade den 10 maj 1940, att få sin realvärdering. Man kommer icke att värdera det utlåtandet särdeles högt, varken på den ena eller den andra kanten.

Det är begripligt, att man i dag vill stryka över och gå vidare beträffande

Ang. uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund. (Forts.) Sverige och Nationernas förbund. Sveriges felaktiga och misslyckade utrikespolitik under en följd av år har ju stått under Nationernas förbunds tecken.

Herr talman, jag erinrar om hur många gånger denna fråga lagts på riksdagens bord. Jag erinrar om alla de olika motiveringar, man kommit med för avslag på motioner om utträde ur Nationernas förbund. En gång skulle vi vara med i Nationernas förbund, sade man, därför att den kollektiva säkerheten gav Sverige trygghet och styrka. Sedan sade man, att vi skulle vara med, därför att utskottet ansåg, att det var mindre risk inom än utom förbundet och det kunde se illa ut att utträda ur förbundet. Därefter, sade man, skulle Sverige vara med för att hjälpa till att rädda förbundet, och nu skola vi vara med i förbundet, herr talman, därför att det inte lämpar sig att debattera vad det blir av Nationernas förbund i en morgondag. Det är ett strålande knippe motiveringar tillsammans illustrerande en rotlös utrikespolitik, vilken, herr talman, tyvärr är liktydig med svensk utrikespolitik.

Nationernas förbund var från början ett bedrägeri, en dekoration av sköna fraser och illusioner kring Versaillesfreden. Förbundet ligger nu i tidens stöpslev. Slutar kriget så att förbundet åter uppstår i sin förutvarande och i sin nuvarande gestaltning och med sin förutvarande och sin nuvarande karaktär, då är frågan om Sveriges medlemskap fortfarande aktuell. Förslaget om utträde är då fortfarande berättigat. En dylik organisation kan icke bli och är icke det folkförbund, det rådslag för internationella angelägenheter, som vi alla önska, att det skulle vara. Det är fortfarande en viss organisation för vissa makter, d. v. s. desamma som varit och äro nuvarande N. F. I en sådan organisation bör icke Sverige vara medlem. Därför är, herr talman, ett beslut om utträde berättigat, och frågan om ett nytt folkförbund bör ställas på dagordningen. Första steget på vägen att taga ställning till en sådan organisation är, att det gamla förbundet likvideras, vilket sker genom att medlemmarna lämna detsamma. Här borde Sverige gått i spetsen med en stark motivering. Då så tyvärr ej skett, bör Sverige göra det nu.

Men, herr talman, starkare än alla andra dylika motiv talar det nuvarande allvarliga läget för utträde ur Nationernas förbund. Vi ha en möjlighet att undgå att dragas med i världsbranden, en, icke säker men dock en möjlighet, nämligen genom en fast, öppen och klar neutralitetspolitik. För en sådan politik har riksdagen uttalat sig. För en sådan politik gav landets statsöverhuvud nyligen sitt skriftliga ord. Utrikesutskottet borde ha betänkt att klar neutralitet icke kan förenas med medlemskap i den ena maktgruppens organisation. Detta är det viktigaste skälet för att jag yrkar bifall till motionen nr 94 i denna kammare. Riksdagens plikt i dagens läge är faktiskt bara en, att bifalla denna motion.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Då mitt namn står under detta utlåtande, ber jag få säga några ord, inte för att taga upp någon debatt utan för att framställa ett yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Flygs anförande i dag var, som säkerligen alla kammarens ledamöter lade märke till, mycket dämpat och det håller jag honom räkning för. Men jag tror att vi alla hade gjort det ännu mera, om han helt och hållet avstått från att hålla detta anförande. Han åberopade flera gånger såsom skäl för sin ståndpunkt och sin motion det ytterst allvarliga läget. Med mycket större skäl kan väl dagens utomordentligt allvarliga läge åberopas för den uppfattningen, att man i en sådan situation icke bör taga upp någon strid om denna fråga.

Jag kan giva herr Flyg rätt i att man inom den ena eller andra stormaktsgruppen säkerligen icke kommer att värdera utskottets utlåtande särdeles högt.

Ang. uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund. (Forts.)

Men är icke det erkännandet samtidigt ett bevis för att den kurs, som vi sökt hålla, är förenlig med verklig neutralitetspolitik. Vore det så att den ena eller den andra sidan oförbehållsamt skulle giva oss sitt erkännande och kanske också sitt beröm, då hade vi väl haft större skäl att fråga oss, om vi verkligen hållit den klara neutralitetskursen.

Jag tycker att herr Flyg just med hänsyn till det läge, vari vi befinna oss, borde ha avstått från den ovärdiga insinuationen att Sverige icke fört en sträng neutralitetspolitik. Nu om någonsin måste väl kravet på oss alla vara, att vi sluta en fast ring omkring denna neutralitetspolitik. Herr Flyg har inte kunnat framlägga någon bevisning för att Sverige skulle ha åsidosatt några krav, som ställts på oss som neutral nation. Herr Flyg hänvisade senast till Konungens brevväxling med den tyske rikskanslern och såg tydligen däri en klar och bestämd manifestation av svensk neutralitetspolitik. Men jag vill fråga honom: Finns det någonting under den tid, som stormaktskriget varat, som motsäger den uppfattningen att Sverige velat och hittills också kunnat upprätthålla denna neutralitetspolitik?

Jag tror, att herr Flyg i grund och botten är lika övertygad som vi andra därom, att tidpunkten icke är lämplig för att ta upp denna fråga till diskussion. Vi ha alla en lika stark känsla som han för att vi äro inne i en omvälvning av sådana gigantiska mått, att på många, många sekler icke någonting liknande skett. Ingen vet vad som kommer ut av detta, vad tjänar det då till att ännu en gång taga fram de gamla argumenten för och emot Nationernas förbund. Vi kunna i våra hjärtan i grund och botten vara lika tveksamma som herr Flyg om detta förbunds framtid, men vi måste säga oss som ansvarskännande svenskar, att ingen tidpunkt kan vara sämre än den nuvarande, när det gäller att fatta ett avgörande i denna fråga. Det skulle vara att ta ett steg i det ovissa, något som vi i närvarande stund böra undvika. Herr Flyg vet lika bra som någon av oss, att den avvaktande hållning, som vi, om riksdagen bifaller utskottets yrkande, komma att intaga, icke kommer att missförstås på något håll. Man dömer icke den svenska nationens neutralitetspolitik efter detta utskottsutlåtande och ej heller efter herr Flygs anförande. Man dömer efter realiteter, efter handlingarna, och dessa ha klart och tydligt visat för hela världen var vi stå, var det svenska folket står. Trots sådana röster, som då och då höras, tror jag, att det svenska folket står absolut enigt i denna sak. Vår uppgift är icke, herr Flyg, att misstänkliggöra denna enighet utan tvärtom att söka på allt sätt manifesteras den utåt och inåt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Flyg: Herr talman! Bara några ord. Jag har ingen invändning att göra mot den neutralitetspolitik, som från Sveriges sida för närvarande föres, och jag har ej heller i det anförande, som jag i dag hållit, riktat någon som helst anmärkning mot denna neutralitetskurs. Jag understryker ännu en gång, att enligt min mening är neutralitetspolitik enda möjligheten — den är icke säker, men det är den enda möjligheten för oss att undgå att dragas in i det drama, där hopplösheten för många småstater skriker mot oss för varje flyende dag. Men jag anser icke att utrikesutskottets utlåtande står i överensstämmelse med denna officiella politik, om vilken vi alla äro eniga.

Det synes mig beklagligt att utrikesutskottet i en så aktuell fråga yttrar sig som om det gällde ting, som icke stå på dagordningen. Därför har jag i dag talat, herr Anderson i Norrköping. Jag har med detta mitt anförande hävdad en ståndpunkt, som jag tidigare anført i denna kammare, och jag säger, att hade man på ett tidigare stadium tagit ståndpunkt i denna fråga i överensstäm-

Ang. uppsägande av Sveriges medlemskap i Nationernas förbund. (Forts.) melse med våra motioner, hade vi icke befunnit oss i den olyckliga situation, som vi i dag befinna oss i.

När man förebrår mig för att jag i dag talat, förbehåller jag mig rätt att erinra om detta. Jag tror, att det är många, som också ge mig rätt, då jag gör denna erinran. Detta är, herr talman, vad jag har att säga, utöver vad jag förut sagt. Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande utskottets hemställan under A), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna del dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 94; och blev utskottets hemställan under A) av kammaren bifallen.

Härefter blev på därå framställd proposition utskottets hemställan under B) av kammaren bifallen.

§ 8.

Föredrogs vart efter annat:

konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 15, i anledning av väckta motioner om åtgärder till effektivisering av statsrevisorernas verksamhet; och

nr 16, med förslag till ändrad lydelse av § 51 regeringsformen och § 34 riksdagsordningen; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställning å civilanställningsstat under budgetåret 1940/41 för visst fast anställt manskap vid försvarsväsendet;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre reservofficersaspiranten A. O. Lidholm från viss ersättningsskyldighet;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till flottans ersättningsbyggnad m. m. och till modernisering av Karlskrona örlogsvarv jämte en i ämnet väckt motion;

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa kraftledning m. m. för militära behov;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anskaffning av två kortvågssändare för radiotelegrafi;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntan för egna-hemslån vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk; och

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande av skyddsrum i statens järnvägar tillhöriga fastigheter.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och memorial hemställt.

§ 9.

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition, nr 154, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, bland annat,

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (Forts.)

6. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

7. till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 26,280,000 kronor;

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehäft åtskilliga inom riksdagens kamrar avgivna motioner.

Utskottet hemställde, bland annat,

A. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 166,

6. godkänna av utskottet angiven avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

7. till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 26,230,000 kronor;

B. att motionerna I: 182 och II: 236, I: 95, I: 167 och II: 225 samt I: 181 och II: 237 måtte anses besvarade med vad utskottet i sin motivering anförde.

I sin motivering hade utskottet ansett sig böra ifrågasätta, att en viss inskränkning för nästa budgetår vidtoges av den frivilliga undervisningen i ämnena manlig slöjd och hushållsgöromål ävensom beträffande den frivilliga undervisningen i instrumentalmusik.

Reservationer hade avgivits:

1) av herr *Jonsson* i Eskilstuna;

2) av herrar *Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Andersson* i Fältenborg, *Ekströmer*, *Bergman*, *Persson* i Falla, *Holmdahl* och *Åqvist*, vilka bl. a. ansett dels att utskottet icke bort för nästa budgetår ifrågasätta någon sådan beskränning av undervisningen, varom ovan nämnts; dels ock att utskottets hemställanden till följd därav bort i nedan angivna delar bliva följande:

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 166,

6. godkänna av reservanterna angiven avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

7. till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 26,280,000 kronor.

B. att — — — (= utskottet) — — — anförde.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Holmdahl**: Herr talman! Den budget för de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter för 1940/41, som behandlas i det nu föredragna utskottsutlåtandet, är en verklig besparingsbudget. I den kungl. propositionen nr 154, där förslagen till denna budget framlagts, har departementschefen på många olika vägar sökt uppnå en begränsning av utgifterna för det högre skolväsendet. Här har föreslagits — jag skall nämna några av de viktigaste punkterna — en ökning av lärarnas undervisningsskyldighet, det har föreslagits en höjning av antalet elever i klasserna, det har föreslagits en begränsning av antalet nybörjaravdelningar, det har föreslagits indragning

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (Forts.) av vissa läroverkslinjer m. m. Alla dessa departementschefens besparingsförslag och även andra, som jag här inte skall gå in på för att fatta mig så kort som möjligt, har utskottet utan undantag accepterat under känslan av nödvändigheten av att även på skolans område vidtaga radikala besparingsåtgärder. När det gäller dessa förslag till besparingar kan man finna en genomgående strävan i detta besparingsprogram, och det har varit att man dock skulle ordna det så med de förslag till besparingar, som man gått in för, att icke behöva begränsa undervisningen, utan att undervisningen för ungdomen skall kunna upprätthållas i full utsträckning. Det är en genomgående tanke i departementschefens förslag och också i det betänkande, som föreligger här från statsutskottet.

På en enda punkt har emellertid utskottsmajoriteten brutit med denna princip, att undervisningen skall under alla förhållanden i full utsträckning upprätthållas, och velat gå ett steg längre än Kungl. Maj:t. Det gäller den frivilliga undervisningen i slöjd och hushållsgöromål. Här har utskottets ena halva — ty utskottet uppdelade sig med 12 röster mot 11 — velat spara ytterligare 50,000 kronor. Jag vill säga, att detta är i en budget på över 26 miljoner kronor inte något större belopp. Det är ju självklart, att en besparingsåtgärd nästan alltid kan motiveras i denna tid, men jag tycker ändå att det måste beaktas — och det är det reservanterna ha beaktat — att denna besparing kan endast åstadkommas genom nedläggande av undervisningen i dessa ämnen vid en rad skolor. Kungl. Maj:ts förslag står också på denna punkt i ganska tydlig överensstämmelse med den ståndpunkt, som riksdagen upprepade gånger har intagit till frågan om de praktiska ämnenas ställning vid läroverken. Fjolårets lagtima riksdag uttalade på denna punkt, att den ville framhålla önskvärdheten av att undervisningen i praktiska ämnen bereddes ett större utrymme i realskolans kursplaner än vad hittills varit möjligt, och att särskilt undervisningen i hushållsgöromål främjades. Att departementschefen inte kunnat följa riksdagens önskan från i fjol att utöka undervisningen i dessa ämnen är ju alldeles uppenbart under nuvarande förhållanden, men det är lika naturligt, att departementschefen inte velat bryta mot den allmänna huvudprincipen för besparingsaktionen och framför allt inte velat gå emot ett så klart och tydligt riksdagsuttalande genom att här begränsa undervisningen i slöjd och hushållsgöromål. Det är, tycker jag, litet inkonsekvent, om riksdagen här skulle följa utskottet, att på den enda punkt som riksdagen skulle avvika från Kungl. Maj:ts förslag så skulle det vara en punkt, där fjolårets lagtima riksdag direkt har uttalat sig för önskvärdheten av ett utökande av undervisningen i dessa praktiska ämnen.

Herr talman! Jag skall endast till detta säga ett par ord om verkan av denna besparing på 50,000 kronor. Utskottet ger vissa anvisningar, hur besparingar skola ernås. Man skall dra in avdelningar, där intresset inte visat sig särskilt stort, men man skall inte dra in undervisningen, ifall det är lärare som i denna undervisning ha sin huvudsakliga sysselsättning.

Vad det första direktivet för att utvinna dessa 50,000 kronor beträffar så vill jag endast säga, att de avdelningar i manlig slöjd och hushållsgöromål, som vi nu ha, äro praktiskt taget alltid fyllda. Med andra ord, intresset är så stort, att avdelningarna bliva fyllda. Det finns alltså ingen möjlighet att efter denna riktlinje genomföra besparingar. Däremot finge man naturligtvis gå den andra väg, som utskottet har förordat, nämligen att se till att denna besparing inte drabbar lärare, som ha sin huvudsakliga sysselsättning i undervisning i dessa ämnen. Men följer man denna linje, blir följen den, att det framför allt är de mindre skolorna, de gamla kommunala mellanskolorna, de mindre skolorna på landsbygden, som komma att drabbas av denna indragning

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (Forts.)
av undervisningen i slöjd och hushållsgöromål. Detta, måste jag säga, tycker jag för min del är ganska beklagligt. Då man för övrigt har genomfört besparingsaktionen, då det gäller skolväsendet, efter den riktlinjen att inte begränsa undervisningen — den skall upprätthållas i möjligaste mån över hela linjen — så menar jag också att riksdagen, som alltid slagit vakt om dessa ämnen och deras ställning, även på denna punkt kan biträda Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Malmö jämte flera avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Aqvist* och *Persson* i Falla.

Fröken Andersson: Herr talman! Efter herr Holmdahls utredning skall jag fatta mig mycket kort.

Jag blev också förvånad över att finna, att utskottet här har slagit in på en s. k. besparingslinje utöver vad av departementschefen föreslagits. Jag menar nämligen, att det knappast kan kallas sparsamhet utan snarare kanske förtjänar en motsatt benämning.

Tiden kräver nu mer än någonsin, att det meddelas en utbildning så god som någonsin är möjligt i dessa praktiska ämnen. Jag tänker då kanske helt naturligt närmast på utbildningen i hushållsgöromål för flickor. Det har visat sig — jag har fått uppgift just i dag om den saken — att denna form av undervisning är i hög grad uppskattad av såväl föräldrar som elever. Sålunda har det visat sig, att vid ett av våra större läroverk ha samtliga flickor i läroverket deltagit i denna frivilliga utbildning. Detta om något visar, att det finns ett behov av att denna undervisning bibehålles. Ja, vi ha helt enkelt inte råd att undvara den.

Jag skulle, herr talman, kunna motivera saken närmare, men jag skall inte ta upp tiden utan nöjer mig med att yrka bifall till den av herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna reservationen.

Herr Jonsson i Eskilstuna: Herr talman! Herr Holmdahl betecknade den föreliggande budgeten för läroverken såsom en verklig besparingsbudget. Jag kan hålla med om att det är en besparingsbudget, men om man kan använda sig av den betoning, som herr Holmdahl hade, vill jag ifrågasätta. Det kan vara bäst att spara det ordet till nästa år. Jag föreställer mig, att då bli vi kanske nödsakade att gå ännu ett stycke längre.

Fröken Andersson var förvånad. Ja, det är många, som äro det, när man försöker tillämpa talet om vikten av sträng sparsamhet. Man talar så mycket om sparsamhet, men när den skall tillämpas finns det så många som oppnera sig.

Såsom herr Holmdahl redan har refererat har utskottsmajoriteten gått något längre i besparing än vad departementschefen ansett sig kunna göra. Jag behöver inte redogöra för vilka besparingsåtgärder det är fråga om. Det står ju dels i utskottsbetänkandet och dels har herr Holmdahl talat om det. Jag fäster emellertid uppmärksamheten på att de undervisningsområden, som det i detta fall är fråga om, äro sådana, vid vilka man företrädesvis använder sig av icke ordinarie lärare. Den övriga frivilliga undervisningen, i musik och teckning, bestrides till väsentlig del av ordinarie lärare, så redan däri ligger ett hinder för ytterligare besparingar, om man ville göra sådana. Men den frivilliga undervisningen är ej heller på dessa områden, som jag nu talar om, så stor, och vad den frivilliga undervisningen i teckning beträffar anses den från alla håll vara så ytterst nödvändig, att man inte gärna kan göra några inskränkningar i den. Men här menar utskottets flertal, att i fråga om den

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (Forts.)
 frivilliga manliga slöjden och i viss mån också hushållsgöromål skulle man kunna göra ytterligare några inskränkningar. Det är inte fråga om att ta bort undervisningen, som var och en mycket väl kan se. Det är fråga om att inskränka den med ungefär en tredjedel. Det finns vad lärarna beträffar inga särskilt ömmande skäl, som lägga hinder i vägen för en sådan besparing, ty till övervägande del torde undervisningen, åtminstone i manlig slöjd, bestridas av lärare, som ha full tjänst och sin fulla försörjning av denna tjänst exempelvis vid någon annan skola och för vilka undervisningen i manlig slöjd är en bisyssla.

Det har i utskottets betänkande också gjorts alla möjliga reservationer mot ett för hårt framgående på sparsamhetens väg, som utskottet har velat rekommendera. Man har, när det är fråga om lärare, som äro på något sätt mera beroende av den inkomst, som denna undervisning lämnar dem, velat hålla dem så mycket som möjligt om ryggen, och där det finns ett verkligt intresse för den frivilliga undervisningen i skolan, där skall den heller inte inskränkas. Men erfarenheten har visat, att vid åtskilliga skolor har man visserligen uppehållit den frivilliga undervisningen i dessa övningsämnen, men det har skett vid ett förhållandevis litet intresse från elevernas sida. Jag har mig heller inte beaktat, att det finns några restriktioner i fråga om denna undervisning. Det finns det beträffande annan undervisning vid läroverken, i läsåmnena. Där får man inte upprätta en undervisningsavdelning med mindre man har ett visst antal lärjungar. Jag känner inte till att det finns några sådana bestämmelser beträffande denna frivilliga undervisning i övningsämnena.

Till sist vill jag säga, att det är klart att alla hårda besparingar komma att medföra olägenhet. Man kan inte på en och samma gång under en tid som denna begära den allra strängaste sparsamhet med statens medel men samtidigt säga, att tillämpningen av denna sparsamhet får inte medföra några som helst olägenheter. Är det fråga om en sparsamhet, som inte vållar några besvär på något sätt, och inte om en sparsamhet, som går längre och vållar olägenhet, då kan man fråga, varför man inte vidtagit denna besparingsåtgärd för länge sedan.

Jag inskränker mig beträffande det nu avhandlade ämnet till det sagda. Man skall akta sig för att vara profet, men är det så att inte denna minskning i utgifterna nu vidtages, så förmodar jag att den under alla omständigheter kommer att bli nödvändig ett följande år. Det är min bestämda övertygelse. Då få vi kanske lov att dra åt svångremmen ännu mycket hårdare!

Jag har till betänkandet fogat en reservation, för vilken jag står ensam. En blank reservation, skulle man kunna säga. Jag är naturligtvis inte så inbilsk att jag föreställer mig, att det är någon mening att yrka bifall till denna reservation. Det skall jag heller inte göra. Men jag har inte velat vara med om det beslut, som innebär, att man skulle dra in den fyraåriga realskolelinjen vid Trelleborgs läroverk. Jag har antecknat reservation såsom ett slags protest, till den kraft den nu möjligen kan ha en gång i framtiden, mot en åtgärd, som jag fruktar för är inledningen till ett systematiskt underminerande av den fyraåriga realskolelinjen vid våra läroverk. Det är för att en gång möjligen ha denna anteckning att falla tillbaka på, när man kommer att trampa vidare på den inledda vägen, som jag har velat anteckna denna blanka reservation.

I den del av betänkandet, som varit föremål för diskussion, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Bagge**: Herr talman! Den föregående ärade talaren sade, att man ju kunde ifrågasätta, om den framlagda budgeten för de allmänna läroverken utgjorde en verklig be-

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (Forts.)
sparingsbudget. Jag förstår honom i viss mån. Det är mycket svårt att överhuvud taget göra besparingar inom läroverksorganisationen utan att därmed åstadkomma stora olägenheter och utan att riva sönder alltför mycket. Det beror ju därpå, att undervisningen är uppbyggd efter ett tidsschema, som man egentligen icke kan rucka på utan att det går ut över undervisningen och de anställda i en omfattning, som vi åtminstone för närvarande icke äro beredda att låta det göra. Emellertid vill jag framhålla, att man i propositionen lyckats få ned utgifterna för läroverksorganisationen med över 1 miljon kronor, och jag tror, att man kan våga säga, att detta är ett ganska vackert resultat. För att komma därefter utan att åsamka vår läroverksorganisation skador, som i nuvarande läge icke äro försvarliga, har man mycket noga fått våga olika förslag mot varandra och försöka komma fram till en rad olika åtgärder, som icke drabba alltför hårt, framför allt icke i fråga om undervisningens upprätthållande men heller icke så, att man försätter personalen i ett läge, som den nuvarande situationen i varje fall inte ger anledning till.

Nu är det alldeles klart, att skall man försöka lägga saken på det sättet, måste man välja mycket noga mellan de olika åtgärder, som man kan föreslå. Då har jag naturligtvis också funderat över vad man skulle göra åt den nu ifrågavarande frivilliga undervisningen. Just därför att den är frivillig, kan man ju lätt få den uppfattningen, att den är något man kan vara av med och att man på det sättet kan göra en besparing. Jag har emellertid kommit till den slutsatsen, att jag icke bör tillstyrka en inskränkning av den frivilliga undervisningen i dessa ämnen, och anledningen därtill är, att jag för min personliga del har den uppfattningen, att det är en riktig och sund strävan att försöka få fram mera av praktiskt betonad utbildning. Därvidlag står ju min uppfattning i fullkomlig samklang med riksdagens, en uppfattning som också, såsom här påpekats, kommit till uttryck i riksdagens tidigare uttalande. Inom läroverksorganisationen, vilken är så ytterst teoretiskt betonad i övrigt, är här en av de mycket få möjligheter, som stå till buds att åstadkomma praktisk utbildning, och denna undervisning har, så vitt jag har mig bekant, livligt uppskattats också av eleverna. Detta är ju särskilt fallet beträffande ämnena slöjd och hushållsgöromål.

I övrigt får jag säga, att jag tror icke, att den föregående ärade talaren har rätt, när han påstår, att en indragning icke skulle medföra några väsentliga bekymmer för lärarpersonalen. Just ifråga om ett par av ämnena skulle det betyda en högst besvärlig nedgång i inkomsterna för lärarpersonalen, även om det här gäller bisysslor. Det är möjligt, att tiderna bli sådana, att man måste taga ett kraftigare grepp i besparingssyfte — därom är jag fullständigt överens med den föregående talaren. Jag misstänker, att vi nog då få gå längre än vi gjort i år också beträffande läroverksundervisningen. Men dessa delar av undervisningen skulle jag vilja hålla på, så länge det överhuvud taget är möjligt, på grund av de synpunkter jag nyss angivit. De medel, som stå till förfogande för ändamålet, äro redan mycket knappa, och konkurrensen är hård om dessa medel. Det är därför en nedskärning i den utsträckning utskottsmajoriteten föreslagit enligt min mening skulle bli betänklig. Utskottet har ju föreslagit en reduktion med icke mindre än 50,000 kronor av anslagsmedel till icke ordinarie övningslärare i dessa ämnen, d. v. s. med icke mindre än omkring 30 % av de anslagsmedel, som redan nu äro knappa, och utskottet förutsätter, att samma åtgärd skall vidtagas vid de med de allmänna läroverken jämförliga skolorna. Det är alltså fråga om en mycket kraftig reduktion av undervisningen, en reduktion som också starkt försämrar de icke ordinarie lärarnas utkomstmöjligheter.

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (Forts.)

Jag har icke alls den uppfattningen, att 50,000 kronor är en summa, som man icke behöver fästa sig vid. Man får här draga in på tusenlapparna på alla håll, och vore det så, att denna besparing förefölle mig jämförlig med andra föreslagna besparingar i fråga om sin effekt, skulle jag med tacksamhet mottaga detta ytterligare besparingsförslag från utskottsmajoritetens sida. Men jag kan icke finna, att så är fallet. Jag kan icke förstå annat än att när man går att avväga de olika åtgärder, genom vilka besparingar kunna ske, måste man draga sig för att göra denna besparing i nuvarande läge på grund av den betydelse, som undervisningen i fråga har, och på grund av de svårigheter, som en ytterligare nedsättning av det redan knappa anslaget skulle medföra.

Jag skulle därför vilja förorda reservanternas förslag, som överensstämmer med Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag har icke mycket att tillägga utöver vad som sagts till förmån för att man skall slippa denna reduktion av anslaget, men det är kanske en sak, som jag skulle vilja framhålla. Jag har varit med om startandet av undervisningen i hushållsgöromål och har följt dess utveckling från första stund, och jag vet, vilka svårigheter det var att få in undervisningen i flickskolorna och läroverken. Man var på det klara med, att den behövdes i folkskolorna, men i elementarläroverken dröjde det mycket länge, innan den vann insteg. Det är först på de senare åren, som uppfattningen om att man även där behövde praktisk undervisning fått fotfäste. Så vitt jag förstår har emellertid undervisning i hushållsgöromål nu slagit igenom, och flickorna äro intresserade av denna undervisning. Då förefaller det mig opraktiskt att nu dämpa ned detta intresse, något som man faktiskt gör, om man minskar anslaget. Vi gå emot en tid, som säkerligen kommer att i allra högsta grad fordra praktiska kunskaper av både män och kvinnor, och att då inskränka möjligheten att få praktiska kunskaper för en grupp av ungdom, som förut icke tänkt så mycket på att de behövde dem men som nu börjar vakna upp för detta, tycker jag är raka motsatsen till sparsamhet.

Utskottets ärade ordförande nämnde, att han visste icke, om det var några begränsningar för klassernas storlek. Om det icke blivit mycket ändrat, sedan jag hade med saken att göra, är det så, att det krävs, att minst åtta elever anmäla sig för att hushållsundervisning skall komma till stånd. Enligt uppgift går man emellertid aldrig så långt ned som till åtta, ty klasserna fyllas tack vare det växande intresset.

Jag skulle också vilja lägga ett ord för lärarinnorna. Denna lärarinnekår har verkligen haft oerhört svåra arbetsförhållanden på många håll. De ha varit vandrande lärarinnor, de ha ofta fått arbeta i flera olika skolor. Särskilt när det gäller elementarskolorna har det varit mycket sällan, som lärarinnorna fått tjänstgöring uteslutande i en skola. Skall nu vissa skolors undervisning beskäras, kommer det för dessa lärarinnor att bli utomordentligt svårt att klara situationen.

Sålunda tror jag, att det både för lärarinnornas och elevernas del vore klokt, om man härvidlag icke gjorde någon indragning. Det kan åtminstone ännu icke vara så starkt av behovet påkallat, att icke den fördel undervisningen i dess nuvarande utsträckning för med sig väl uppväger den extrautgift, som staten får vidkännas.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde fru *Gustafson*, herr *Mosesson*, fru *Nordgren*, fru *Johansson* och fru *Alvén*.

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (Forts.)

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Ingen kan vara mera intresserad av den praktiska undervisningen vid våra skolor än jag. Det har jag varit i tillfälle att i mitt arbete i riksdagen tydligt nog ådagalägga upprepade gånger. Men jag anser, att man bör kräva, att det skall vara allvar och intresse också i denna undervisning, och det är det faktiskt icke på alla ställen vid de läroverk, där man bedriver den.

De ärade damerna tala mest om hushållsundervisningen. Det är den mindre delen av anslaget, som berör den undervisningen. Den frivilliga undervisningen i manlig slöjd har man icke talat om.

Statsrådet nämnde, att man sparar icke mindre än 1 miljon kronor på budgeten för läroverken. Det är en aktningvärd summa, men om man betänker, att det är en besparing från 27 miljoner i runt tal till 26 miljoner, blir ju siffran icke lika imponerande, och den procentuella minskningen är icke så stor. Det är i varje fall ingenting att skryta med och ingen anledning att kalla budgeten för en besparingsbudget.

Men jag skyndar mig att giva statsrådet rätt däri, att det är svårt att göra stora besparingar härvidlag — om statsrådet nu vill höra på mitt erkännande. Jag medgiver utan ringaste tvekan, att han har rätt, då han säger, att det är svårt att göra besparingar beträffande läroverksorganisationen, sådan den är beskaffad. Hade utskottet kunnat peka på några punkter, där man haft möjlighet att göra verkligt stora besparingar, hade utskottet helt säkert också gjort det. Men det går icke nu; det är alldeles riktigt. Vi komma icke längre, förrän vi ha mod att gripa oss an med en revision av hela vår läroverksorganisation, så att man får bort så långt som möjligt dubblingen, när det gäller anknytningen emellan läroverken och folkskolorna. Det är sådant, som kostar pengar. På vilket sätt det skall ske varken kan eller vill jag uttala mig om nu. Därom äro meningarna delade. Men att den läroverksorganisation vi ha nu är onödigt dyr och skulle kunne göras väsentligt billigare utan att vår kultur därav skulle bli lidande, det är min bestämda övertygelse.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Bagge**: Herr talman! Den föregående ärade talaren nämnde, att en besparing av 1 miljon kronor låter bra men att i förhållande till hela det tidigare anslaget på 27 miljoner kronor är summan icke så stor. Om vi skulle gå litet vidare i sådana relativtetsundersökningar och se, hur det är ställt på andra huvudtitlar, undrar jag, var man åstadkommit en procentuellt sett så stor inskränkning. Jag tror, att vid en sådan jämförelse skulle resultatet, när det gäller läroverksorganisationen, snart bli gynnsamt.

Herr **Holmdahl**: Herr talman! Det förekom en passus i herr Jonssons i Eskilstuna sista anförande, som jag ställer mig mycket frågande inför. Han sade, att man måste kräva allvar och intresse i undervisningen, och han lät påskina, att allvar och intresse icke föreligga när det gäller den frivilliga undervisningen i manlig slöjd och hushållsgöromål. Jag står mycket frågande inför detta. Faktum är ju, såsom statsrådet nyss anför, att anslagen äro alldeles otillräckliga och att avdelningarna, som upprättats tack vare dessa anslag, över hela linjen äro fullbelagda. Intresset är t. o. m. så stort, att även väsentligt ökade anslag omedelbart skulle gå åt för fyllda avdelningar. Läget är sådant, att det är få skolämnena, som det står ett sådant allvar och intresse omkring som just kring dessa övningsämnen. Det är också helt naturligt. Vid våra skolor är det en nödvändig komplettering till det teoretiska studiearbetet för ungdomen i en viss ålder att också få utföra en smula praktiskt arbete och lära sig en del praktiska färdigheter.

Ang. anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. (Forts.)

Sedan skall jag be att, eftersom jag ändå ansåg mig böra begära ordet i anledning av herr Jonssons yttrande, med några ord få beröra den motivering, som han anförde för utskottets ståndpunktstagande till en besparingsaktion ifråga om dessa ämnen. Såsom ett skäl för att man här skulle kunna vidtaga besparingar anförde han, att denna undervisning skötes av icke ordinarie lärare. Herr Jonsson i Eskilstuna framhöll, att man vid detta års besparingsaktion i allmänhet icke gärna velat rubba lärarkårens ställning, men att man här hade en punkt, där man kunde spara, eftersom lärarna icke äro ordinarie. Jag kom, då jag hörde detta, att tänka på det gamla ordet: Från dem som intet ha skall också tagas det de ha.

Jag skall nu en smula gå in på det där resonemanget. Herr Jonsson i Eskilstuna har alldeles rätt i, att detta resonemang med visst fog kan föras, då det är fråga om undervisningen i manlig slöjd. Därvidlag förhåller det sig otvivelaktigt så, att undervisningen är en bisyssla för måhända flertalet av lärarna. Detsamma gäller ju emellertid icke alls undervisningen i hushållsgörsmål. Därvidlag är det fråga om särskilt utbildade lärarinnor, som fått kosta på sig en ganska dyrbar utbildning och som dessutom lida av det stora handikappet att det icke finns några ordinarie tjänster i deras ämne vid läroverken. Om nu denna besparingsaktion skulle göras, och riksdagen gå med på utskottets förslag, innebär detta helt enkelt, att detta drabbar genom förlust av lön dessa lägst avlönade lärarkrafter. Jag ville i mitt första anförande icke andra detta särskilda skäl. Huvudskälet för mig har varit, att även i detta avseende undervisningen bör få upprätthållas, åtminstone tills vidare, i full utsträckning, och jag har endast velat peka på nu ifrågavarande förhållande med anledning av vad som här sagts om möjligheterna att göra besparingar på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

§ 10.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda dövstumlarare;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss delpost i den för länsstyrelserna fastställda avlöningsstaten för budgetåret 1939/40;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arkivfotografering av vissa handlingar; och

nr 154, om anvisande av de i regeringsformen 63 § föreskrivna kreditivsumorna.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 11.

Föredrogos bevillningsutskottets betänkande, nr 21, i anledning av väckta motioner angående tullen å vissa slag av frukt.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 74 i första kammaren av friherre *De Geer m. fl.* och nr 176 i andra kammaren av herr *Lundgren m. fl.*, hade hemställts,

*Ang. tullen
å vissa slag
av frukt.*

Ang. tullen å vissa slag av frukt. (Forts.)

»att riksdagen ville besluta

A. att i stället för gällande tilläggstull å äpplen fastställa en tilläggstull av 20 öre pr kg å äpplen under tiden 1 augusti—1 mars,

B. att i stället för gällande tilläggstull å päron fastställa en tilläggstull av 20 öre pr kg å päron under tiden 1 augusti—1 januari,

C. att en tilläggstull fastställas för bananer av 15 öre pr kg att gälla under tiden 1 augusti—1 mars,

D. att en tull införes å apelsiner av 25 öre pr kg under tiden 1 augusti—1 mars».

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I:74 av friherre De Geer m. fl. och II:176 av herr Lundgren m. fl., angående tullen å vissa slag av frukt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Sköldén*, *Hammarlund* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I:74 av friherre De Geer m. fl. och II:176 av herr Lundgren m. fl., måtte besluta,

1) att i stället för nu gällande tilläggstull å äpplen måtte fastställas en tilläggstull av 20 öre per kilogram äpplen under tiden 1 augusti—1 mars,

2) att i stället för gällande tilläggstull å päron måtte fastställas en tilläggstull av 20 öre per kilogram päron under tiden 1 augusti—1 januari,

3) att en tilläggstull måtte fastställas å bananer av 15 öre per kilogram att gälla under tiden 1 augusti—1 februari, samt

4) att en tull måtte införas å apelsiner av 25 öre per kilogram att gälla under tiden 1 augusti—1 februari.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lundgren: Herr talman! Det nu föreliggande utskottsbetänkandet har det allra största intresse för den svenska fruktodlingen. Jag erkänner, att när vi skrevo vår motion hade vi ingen förhoppning om, att vi helt skulle kunna vinna vad vi åsyftade. Vi trodde dock, att den tid var kommen, då statsmakterna skulle vilja visa förståelse för den svenska fruktodlingens berättigade krav. Vi ansågo sålunda, att den stora import av utländsk frukt, som nu äger rum, är otillbörlig, och vi gingo därför så pass långt att vi begärde en skärpning av tullen på bananer och en alldeles ny tull på apelsiner.

För min del måste jag nu erkänna, att varje gång vi inom våra kretsar haft anledning reflektera över förhållandena inom vår näring, så ha vi haft en känsla av att vi icke mött någon vidare förståelse för de rättvisa och enligt vårt förmenande berättigade krav, som vi framställt den ena gången efter den andra, utan att våra önskemål helt kort avvisats. Jag tycker att detta är nog så underligt, när statsmakterna dock under många år stött en sådan näring som den svenska fruktodlingen. Jag vill i det avseendet peka exempelvis på det förhållandet, att riksdagen under många år beviljat Sveriges pomologiska förening ett årligt anslag på 20,000 kronor, ett anslag som, om jag minns rätt, för kommande budgetår uppgår till 18,000 kronor. Denna förening, pomologiska föreningen, har under många år nedlagt ett intensivt och gott arbete på skapandet av en svensk fruktodling, och man får också säga, att detta arbete till väsentliga delar lyckats.

När det emellertid gällt att föra den svenska frukten ut i marknaden, ha vi fått erfaras, hurusom den utländska konkurrensen vid många tillfällen varit av rent dumpande natur. Nu avfärdar utskottet här vår motion åtminstone delvis med en hänvisning till kommerskollegii yttrande över densamma. Kom-

Ang. tullen å vissa slag av frukt. (Forts.)

merskollegium framhåller sålunda, att handelspolitiska hinder möta, då det gäller att skärpa redan existerande tullar eller att eventuellt få till stånd en ny tull. Jag känner också till dessa förhållanden. Det är väl sålunda åtminstone delvis den amerikanska handelstraktaten som man härvidlag avser, när man trycker på denna punkt. Sin avvisande inställning till vårt förslag om en särskild tull på apelsiner motiverar ämbetsverket med att det icke kan tro, att apelsinimporten har någon vidare betydelse med avseende å användningen av svensk frukt. Vår uppfattning är emellertid, att den omständigheten att den svenska marknaden särskilt under hösten, ja ända fram till jul, alltför mycket översvämmas av den utländska apelsinimporten utövar ett deprimerande inflytande på den svenska frukthandeln. Jag kan i det här avseendet citera några rader ur ett brev, som jag erhållit från en göteborgsimportör. Denne skriver bland annat så här angående fruktimporten: »Som bekant baseras fruktimporten dels på importörernas fasta köp, vilka vanligen ske i förköp för hela säsongen, dels på under säsongen inkomna konsignationssändningar.

Sverige är ett av de få europeiska länder, som ännu sakna importrestriktioner för frukt och landet får ofta spela rollen som avstjälningsplats för producentländernas överskottsvaror.» Han pekar vidare på hurusom mången gång s. k. outsiders uppträda, vilka bli i tillfälle att föra en illojal konkurrens genom att kasta in utländsk frukt på den svenska marknaden och därigenom bereda sig en oskäligen vinst på den svenska fruktens bekostnad. Han framhåller vidare, att en importreglering skulle vara önskvärd, och han säger därvidlag: »Skulle en importreglering genom kvotatilldelning respektive valutatilldelning icke visa sig genomförbar eller lämplig finnes andra utvägar, såsom påläggande av tull eller skatt.»

I fortsättningen av skrivelsen framhålles, att särskilt apelsinerna äro föremål för okynneskonsignationer, då de äro tullfria. Ett ingripande från statsmakternas sida torde därför vara av nöden, menar brevskrivaren.

Sedan detta skrevs, har ju också ett ingripande från statsmakternas sida skett, i så måtto nämligen att en viss importreglering kommit till stånd. Förhållandena i världen ha också gjort, att det nu möter mycket stora svårigheter att importera frukt utifrån. Jag kan emellertid icke hjälpa att jag anser, att utskottet borde ha visat större förståelse för våra i motionen framförda önskemål. Måhända kan det synas lönlöst att i nuvarande situation med dess onormala förhållanden spilla ytterligare ord på denna sak, men vi ha dock här i riksdagen behandlat saker och ting såsom fullständigt normala även i tider som dessa. Jag tycker därför att utskottet kunnat behaga göra detta även härvidlag. Utskottet säger emellertid helt kort: »Att för det i motionerna angivna syftet vidtaga tulländringar synes sålunda under nu rådande förhållanden knappast påkallat.» Man kunde ju dock i utskottsutlåtandet ha låtit framskymta en erinran om, att man ingenting haft att erinra emot en tullskärpning, och att genom att de licenser, som nu finnas, bortfalla, ett stöd skulle kunna skänkas den svenska fruktodlingen.

Jag tycker att utskottsutlåtandet är märkligt också i så måtto, att vad lantbruksstyrelsen så sakligt haft att anföra till förmån för vår motion, återgivet på sid. 2 och 3 i utskottsutlåtandet, har utskottet icke funnit någon anledning att fästa något avseende vid.

Herr talman! Jag skall icke andraga mycket mera, men jag kan inte hjälpa att jag anser, att den reservation, som fogats vid detta utskottsutlåtande, ur alla synpunkter är mera berättigad än vad utskottets korta motivering är. Jag har här i min hand ett urklipp ur Sydsvenska Dagbladet Snällposten, där en stor rubrik lyder: »Svensk frukt i stället för utländsk.»

Ang. tullen å vissa slag av frukt. (Forts.)

Det är en med bilder illustrerad artikel om hur man i Svalöv gått in för att stödja svensk fruktodling genom förädlingsarbete. Vid Alnarp har man gått in för ungefär detsamma nämligen för att genom kraftiga och genomgripande åtgärder göra något för den svenska fruktodlingen. Det tycks emellertid vara lönlöst att få någon förståelse för samma önskemål här i riksdagen. Reservanterna ha framhållit, att flera skäl tala för att skydd under längre tid beredes den svenska fruktodlingen. Den inhemska odlingen har allt mer koncentrerat sig till produktionen av mera hållbara kvaliteter. Reservanterna ha därför velat, att utskottsutlåtandet skulle formuleras till ett uttalande i sådan riktning. Det är inom initierade kretsar känt, att vi också under januari och februari månader mycket väl kunna förse den svenska marknaden med inhemska frukt. Det är därför som vi gått in för en förlängd tid för tullen å äpplen och som vi också vilja ha en förlängd tid för tullen å päron.

Med anledning av vad jag här sist anfört bör beaktas, att de lagringsmöjligheter, som numera finnas, göra att vi kunna förvara svensk frukt på ett utmärkt bra sätt. Sedan flera år tillbaka praktiseras en lagringsmetod, som gör det möjligt att förse den svenska marknaden särskilt med dess behov av päron. Den gången, då tilläggstullen på päron förkortades med en månad, gavs emellertid nästan allt detta arbete till spillo. Det kan nämligen icke ha varit till någon fördel för den svenska päronproduktionen och dess lagringsförhållanden att en så stor import av amerikanska päron fått äga rum som fallet varit under senare år.

Ja, herr talman, med dessa korta antydningar skall jag be att få yrka bifall till reservationen, och jag har för tillfället icke något mera att tillägga.

I detta anförande instämde herrar förste vice talmannen *Magnusson* och *Andersson* i Dunker.

Herr *Anderson* i Norrköping: Herr talman! Den siste ärade talaren slutade sitt anförande med att säga, att han med sina korta ord velat inlägga en gensaga mot utskottets yttrande och deklarerera sin anslutning till reservationen. Ja, det är ju olika meningar om vad som är kort och långt, men nog tror jag, att den ärade talaren använde åtskilliga ord i onödan, ty om han tillhört denna kammare en något längre tid och varit med om hela raden av debatter, som här förts i denna fråga, skulle han ha vetat, att det sannernigen icke är första gången, som hans synpunkter och skäl framförts i denna kammare. De återfinnas i riksdagens protokoll under en lång följd av år.

Det råder inga meningsskiljaktigheter om det väsentliga i vad herr Lundgren här anfört. Alla äro vi eniga om betydelsen av stöd åt den svenska fruktodlingen. Ingen kan emellertid bestrida, att det redan gjorts åtskilligt i det avseendet såväl genom enskilt initiativ och genom enskilda åtgärder som ock genom statsmakternas åtgöranden.

Anledningen till att man icke nu kan bifalla motionen är alldeles uppenbar, något som herr Lundgren själv också erkände, nämligen att hela frågan numera kommit i ett helt nytt läge. Vi äro ju nu praktiskt taget fullständigt avspärrade från import. Under sådana förhållanden är det väl ganska orimligt att i denna stund vidhålla kravet på ett förstärkt tullskydd. Vi ha blivit bönhörda över hövan, när det gäller skyddet mot importen av utländsk frukt. Det är därför som lantbruksstyrelsens yttrande, såsom herr Lundgren åberopade, nu icke har den aktualitet som då det avgavs. Våra importmöjligheter äro nu fullständigt borta, och det är i denna situation som utskottet avfattat sitt utlåtande. Jag tycker att vi böra vara så pass mycket verklighetsmänniskor att vi kunna ta hänsyn till de rådande förhållandena och icke

Ang. tullen å vissa slag av frukt. (Forts.)

bara inbilla oss, att vi kunna köpa varor utifrån, söderifrån eller västerifrån eller från vilket annat håll som helst, vilka kunna konkurrera med våra svenska produkter. Läget är icke sådant. Kanske komma vi en dag tillbaka till den situation i vilken till exempel lantbruksstyrelsen avgav sitt yttrande. Då skola vi gärna ånyo ta upp till behandling dessa argument, men i nuvarande läge ha vi absolut ingenting annat att göra än att rösta för utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 22, i anledning av väckta motioner angående importreglering för blomsterlökar och liknande växter m. m.; och

nr 23, i anledning av väckt motion angående genomförande av en importreglering för frukt- och trädgårdsprodukter.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 13.

Föredrogos bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41 jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 30 mars 1940 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 185, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft fyra inom riksdagens kamrar avgivna motioner.

I motionen nr 253 i andra kammaren av herr *Brädefors m. fl.* hade hemställts, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 185 med förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41 måtte besluta viss, i motionen angiven ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i det av Kungl. Maj:t framlagda förordningsförslaget.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 185 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 199 och II: 255 ävensom motionerna II: 253 och II: 256, måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41.

Utskottets hemställan föredrog; och anförde därvid:

Herr **Lundell**: Herr talman! Jag har i anledning av propositionen nr 185 vid årets riksdag med förslag till förordning om värnskatt tillåtit mig väcka en motion, nr 256 i denna kammare. Där har jag påpekat, att de skitkskalor, som av Kungl. Maj:t föreslagits för värnskatten, tyckas mig vara för starkt progressiva och att deras användande leder till resultat, som åtminstone jag måste anse vara olämpliga och orimliga.

Ang. förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41.

Ang. förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41. (Forts.)

Jag har i motionen med sifferexempel visat, vari jag anser det olämpliga ligga. Om man sålunda, för att anföra ett av motionens exempel, betraktar progressivskalornas högsta skikt och förutsätter, att en person i detta ekonomiska läge av sin inkomst avsätter ett belopp av 1,000 kronor för att t. ex. teckna en tusenkronorsobligation i det nya försvarslånet, så skulle han ju därigenom erhålla en ränteinkomst på 40 kronor — lånet är som bekant fyraprocentigt. Huru mycket blir då hans skatt ökad med anledning av denna ökade inkomst? Jag har i motionen visat, att om man räknar tillsammans vad han skulle få betala mera i inkomst- och förmögenhetsskatt, värnskatt, särskild skatt å förmögenhet och vad jag kallat proportionella skatter, d. v. s. allmän kommunalskatt, landstingsskatt och vägs katt, så skulle denna inkomstökning av 40 kronor för honom medföra en skatteökning av 41 kronor. Han skulle alltså få vidkännas en skatteökning, som tar hela merinkomsten i anspråk och dessutom ett litet belopp därutöver. Om man förutsätter, att han på sitt nyinvesterade belopp av 1,000 kronor endast finge 3 % avkastning, skulle hans inkomstökning på 30 kronor medföra en skatteökning på icke mindre än 33 kronor 72 öre.

För min del finner jag att en skattereglering, som ger sådana utslag, är olämpligt avvägd. Jag vet icke, huru kammarens ledamöter se på denna sak, men om man förutsätter, att en sådan person överväger, huruvida han bör göra en dylik investering eller icke, så måste de ekonomiska argumenten alldeles avgjort tala för att han icke har någon som helst anledning att företaga en nyinvestering under sådana villkor.

Om man går ned åtskilliga steg på skatteskalen och räknar med en förmögenhet, som ligger strax ovanför 150,000 kronor, och ett taxerat belopp strax ovanför 25,000 kronor, samt tänker sig, att en person i det ekonomiska läget skulle teckna 1,000 kronor i försvarslånet, huru ställer det sig för honom? Jo, han får naturligtvis liksom den man jag nyss talade om 40 kronor i ränteavkastning, men sedan tar den skattehöjning han blir utsatt för kronor 26:50. Han får alltså behålla kronor 13:50 för egen del, vilket betyder en nettoavkastning av 1.35 %. Det är vad en person i det läget får i effektiv ränta på sin teckning i försvarslånet.

Jag skulle icke tro, att detta kommer att stimulera till tecknande av detta lån, för vilket statsmakterna dock göra icke så liten propaganda i syfte att erhålla ett gott resultat. Det kan ju hända, att den stora allmänheten icke bryr sig om att göra några sådana här beräkningar, vilket i så fall måste vara till glädje för statsmakterna och kanske även för finansministern. Men det finns ju en del människor, som räkna på sådana här skattefrågor, och i den mån de göra detta, komma de till ganska nedslående resultat, vilket jag skulle tro framgår av de siffror jag här nämnt.

Man kan icke heller säga, att det här är fråga endast om ett enstaka år. Vi ha redan haft värnskatt på 1938 års inkomst, och nu är här fråga om denna extra skatt på 1939 års inkomst. Och vi kunna icke vänta, att saken därmed är avklarad, utan vi få tänka oss ytterligare både ett och två, kanske flera år med samma höga skattebelastning.

En på sådant sätt konstruerad beskattning måste verka därhän, att ny sparsamhet, d. v. s. uppläggning av sparmedel av vederbörandes löpande inkomst, bromsas upp. Det är ju dock just sådan sparsamhet, som man skulle vilja åstadkomma vid tecknandet av det nya försvarslånet. Däremot kan man icke säga, att överflyttning av sparmedel t. ex. från sparbankernas 3 å 3 1/2 procents nivå till statslånets 4 procents bromsas, i varje fall icke lika starkt som ny kapitalbildning bromsas. Men när man på detta sätt bromsar den nya sparsamheten, så bromsar man därmed samtidigt de penningpoli-

Ang. förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41. (Forts.)
tiska verkningar, som man nu såsom en mycket viktig bieffekt vill åstadkomma genom försvarslånet.

Jag har även inom bevillningsutskottet framfört de synpunkter, som jag här i korthet berört. Men jag kan icke säga, att utskottet i någon högre grad reagerade för sådana här beräkningar. — Jag har i alla fall reserverat mig mot utskottets betänkande, och i denna reservation har jag i största korthet givit uttryck åt innehållet i motionen. Jag har även i reservationen mera preciserat sagt, att progressionen lämpligen borde avbrytas vid 12 eller senast vid 14 procent och icke ökas ända upp till 23 procent, såsom nu är föreslaget. Dessutom har jag i reservationen anfört resultatet av en överslagsberäkning, som visar, att ett avbrytande av progressionen vid 12 procent icke skulle behöva betyda en större nedsättning än 10 miljoner kronor i de 188 miljoner kronor, som man har för avsikt att med denna värnskatt taga ut av fysiska personer, och alltså en relativt ännu mycket mindre nedsättning i värnskattens totala belopp från samtliga kategorier skattskyldiga. Skulle man avbryta progressionen först vid 14 procent, d. v. s. ovanför det sista numeriska exempel jag anförde, skulle det sannolikt icke behöva betyda större nedsättning än med 6 miljoner kronor i det belopp, som beräknas komma att inflyta. Jag bör kanske tillägga, att dessa överslagsberäkningar äro mycket approximativa. Jag tror, att oberoende av vem som utför dem måste de bli mycket approximativa på grund av den ytterst bristfälliga statistik vi ha över sådana här finanspolitiska förhållanden. Jag vill i detta sammanhang passa på att framföra det önskemålet, att man kanske borde offra något mera på statistisk överblick rörande fördelningen av inkomster och förmögenheter och icke som nu inskränka sig till att i huvudsak endast ha resultaten av de vart tionde år återkommande folkräkningarna att arbeta med.

Till slut har i reservationen framförts samma önskemål som i motionen, nämligen att på i motionen anförda grunder värnskatten icke borde beslutas av riksdagen annat än i samband med beslut om inkomst- och förmögenhetsskatten. Det är ju så, att finansministern i propositionen om värnskatt ställt i utsikt, att man skall taga ut inkomst- och förmögenhetsskatt med 120 procent. Men någon direkt utfästelse i det avseendet lämnas icke, och då måste man onekligen resonera så, att vad man här kan tillåta i fråga om skiktskalor beträffande värnskatt måste bli beroende av den uttagningsprocent, som man till sist kommer att besluta i fråga om den vanliga statliga inkomstskatten.

Nu förstår jag ju, att om någon av utskottsmajoritetens talesmän kommer att säga någonting om vad jag här fört fram i kammaren, så kommer han förmodligen att framhålla, att i ett mycket allvarligt nödläge och ett sådant svårt utrikespolitiskt läge, som vi för närvarande befinna oss i, får man tillåta sig åtskilligt, som man i mera normala lägen icke skulle göra. Jag vill passa på att redan på förhand inlägga en gensaga mot ett sådant resonemang. Jag har den uppfattningen, att icke ens i ett nödläge bör man handha skatteinstrumentet på ett sådant sätt, att statsmakterna motverka sina egna intressen. Icke ens i ett nödläge bör man använda skattevapnet på det sättet, att man hugger sig själv i ryggen.

Herr talman! Jag har icke utformat reservationen på sådant sätt, att där är framställt något bestämt yrkande. Det är av den anledningen, att jag icke ansåg det vara någon idé att såsom ensam reservant här i kammaren framställa något bestämt yrkande och eventuellt begära votering om det. Jag kommer således icke att här framställa något yrkande utan vill inskränka mig till det nu sagda.

Ang. förslag till förordning om värnsskatt för budgetåret 1940/41. (Forts.)

Herr Brädefors: Herr talman! Jag och mina partikamrater i denna kammare ha i detta ärende väckt en motion, vari vi vänt oss emot förslaget att beskatta människor, som icke ha något skatteunderlag. Det skattefria avdrag, som gäller för statsskatten, har avvägrats under en tid, när levnadskostnaderna voro betydligt lägre än vad de nu äro. Redan vid den tiden ansåg jag för min del, att dessa avdrag icke voro tillräckliga för det ändamål, som de voro avsedda att fylla, nämligen att tillförsäkra vederbörande ett skattefritt existensminimum. De avdrag, som då beslutades, motiverades också med att man därmed skulle hjälpa de barnrika familjerna. Nu, när levnadskostnaderna blivit mycket högre, tar man bort denna förmån, då det gäller värnsskatten.

Det kan kanske anföras, att detta icke betyder så mycket för sådana, som ha t. ex. bara 1,000 kronor i årsinkomst; det gör icke mer än 5 kronor i skatt. Man menar, att 5 kronor kunna vederbörande med lätthet betala. Men för en sådan person, som har t. ex. 1,000 kronor i taxerad inkomst och är bosatt på låt oss säga högsta dyrort, här i Stockholm, samt har tre eller fyra barn, blir det mycket svårt att betala dessa 5 kronor. En person med denna inkomst kan icke ens existera utan att få hjälp från det allmänna, d. v. s. fattigvården. Det är således en egendomlig inställning detta, att man enligt det föreliggande förslaget vill beskatta sådana personer, om vilka man redan på förhand vet, att deras inkomst icke ens täcker deras och deras familjers existensminimum. Följden blir den, att personer med så låga inkomster måste taga av de pengar, som de erhålla från fattigvården, för att betala sin värnsskatt.

I propositionen anføres, att personer med så låg årsinkomst som 1,000 kronor icke kunna lagligen tvingas att betala skatt, därför att vederbörande skall ha ett existensminimum, innan införsel kan göras i lön. Men detta existensminimum prövas ju ganska godtyckligt av dem, som verkställa skatteuppbörden, och det är icke så sällan man fått bevittna, att införsel i lön har verkställts av skattemyndigheterna i sådana fall, där man varit medveten om att man icke haft laglig befogenhet för en dylik åtgärd. Flera, som ha haft kännedom om sin rätt, ha därför gått till skattemyndigheterna och tagit tillbaka det sålunda utmäta beloppet. Men det är icke alla människor som veta, att man kan förfara på det sättet. Det är av den anledningen vi föreslagit, att man bör följa den för statsskatt bestämda linjen vid uttagning av värnsskatt, och att man därtill skall börja beskattningen först vid 500 kronors beskattningsbar inkomst, emedan allting är dyrare nu än vid den tid, då grunderna för statsskatten fastställdes. Man bör lägga skattebördan på dem, som lättast kunna bära den. Om man sålunda höjer skattesatsen för aktiebolag och andra sådana inkomsttagare, för vilka regeringen och även utskottet ha föreslagit 10 procent, med 5 procent till 15 procent, så har man därmed fått full compensation för de femkronorsskatter, som man enligt vårt förslag skulle gå förlustig, och icke bara compensation utan mera därtill.

Av den anledningen anser jag, herr talman, att jag har fog för att yrka bifall till den av oss väckta motionen, nr 253 i andra kammaren.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag tror, att det förslag, som här föreligger, utarbetat av sakkunniga, sedan biträtt av finansministern och nu tillstyrkt av bevillningsutskottet, är så avvägt, att kammaren borde utan några betänkligheter kunna lämna sin anslutning därtill. Om det skulle kunna riktas några anmärkningar mot detsamma, är det näppeligen vad som anförts vare sig av herr Lundell eller av herr Brädefors, utan då ligger det i den

Ang. förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41. (Forts.)
förskjutning av hela läget, som åstadkommit, att våra utgifter på grund av förhållanden, över vilka vi icke råda, stigit så i höjden, att man skulle kunna överväga en justering uppåt av det föreliggande förslaget.

Jag skulle till den siste ärade talaren vilja säga, att jag är icke lika övertygad som han om att den minimiskatt, den s. k. femman, som skall betalas av dem, som på grund av de stora familje- och ortsavdragen nu icke skulle erlägga värnskatt, skulle hos dem väcka den opposition, som han vill göra sig till talesman för. Jag har i stället en bestämd känsla av att många av dessa med glädje skulle erlägga detta bidrag för att stödja vårt land i det nuvarande läget — och detta så mycket mera som ju alternativet till denna femma icke skulle komma att bli ett rent avslag utan en omprövning av orts- och familjeavdragens storlek. Det finns således ingen som helst anledning för dessa skattedragare och för dem, som fört detta tal, att aktualisera den frågan, ty det kommer icke att medföra någon lättnad i deras ställning.

Till herr Lundell skulle jag vilja säga, att jag icke ett ögonblick tror, att man i ett nödläge kan göra vad som helst. Herr Lundell opponerade sig starkt mot den ifrågavarande beskattningen. Jag skulle i stället vilja inlägga en bestämd gensaga mot den uppfattningen, att man icke ens i ett nödläge kan kräva en skatt, fixerad på föreliggande sätt. Jag skulle vilja säga, att man *kan* det, om man använder den skatt, man får in, till att värja sig för att icke bli av med *allt* vad man äger i detta land.

Beträffande den skatt, som här föreslås, vill herr Lundell göra gällande, att progressionen blivit för stor. Då jag deltagit i förarbetena, skulle jag vilja säga, att den riktiga proportionen gentemot de 23 %, som skatten slutar med, hade varit 4 $\frac{1}{2}$ % i botten, och att gentemot de 5 %, med vilka skatten nu börjar i botten, den rimliga proportionen där uppe varit 28 %. Man ansåg emellertid bland de sakkunniga, att man på grund av omständigheterna icke borde gå så högt.

Nu vill herr Lundell stanna vid 12 à 14 % utan att därmed lätta för dem längre ned på skalan. Detta är enligt min uppfattning en fullkomligt orimlig ståndpunkt, till vilken, såsom herr Lundell själv meddelat, man icke på något håll inom bevillningsutskottet velat lyssna. Nu är det naturligtvis klart, att man vid all skatteläggning kan hitta gränsfall och plocka fram exempel, såsom herr Lundell gjort. Man kan också såsom herr Lundell taga som ett exempel, att den effektiva ränteavkastningen för en person, som tecknat 1,000 kronor i försvarslånet, skulle bli, om jag icke hörde fel, 1.35 %. Vid all skatteläggning, vare sig det gäller en värnskatt av denna karaktär eller annan skatt, får man emellertid icke sätta sig ned och räkna med de extrema fall, som man kan konstruera fram, utan man måste räkna med de flesta fallen. Även beträffande dem, som blott skulle få 1.35 % i avkastning på 1.000 kronor av försvarslånet, bör man ju kunna räkna med det andra alternativ, som föreligger, om försvarslånet icke kan bringas upp till den nödiga summan, nämligen att man kanske får erlägga en stor del av den tusenlappen i form av en högre extra beskattning. Det kan kanske göra, att det blir lindrigare för honom, även om han nu skulle vara ett sådant gränsfall, att vara med och teckna på försvarslånet, och han bör icke bara krasst räkna efter, om han får en eller två procent på sina pengar. Kunna vi icke få fram medel på lånevägen, finns det, hur vi än räkna, icke mer än en enda väg att taga ut dem, nämligen genom skatter, direkta eller indirekta. Vi tjäna intet rimligt och förnuftigt syfte genom att i nuvarande ögonblick uppehålla oss vid små ting, som i det stora hela sakna varje betydelse, när det kommer till kritan.

Ang. förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41. (Forts.)

Herr talman! Vad som än kommer att ske, när vi slutligen skola fastställa uttagsprocenten för den ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten, varom vi i detta ögonblick sakna varje möjlighet att uttala oss, så tror jag, att man beträffande det nu föreliggande förslaget icke kan komma mer än till ett resultat, nämligen bifall till utskottets förslag.

Herr Lundell: Herr talman! Jag skulle endast vilja säga till herr Olsson i Gävle, att jag absolut måste hålla på riktigheten av en sådan sats som att man icke skall lägga en skatt på sådant sätt, att man därigenom minskar nationalinkomsten under vad den annars skulle kunna bli. Om herr Olsson icke vill erkänna riktigheten av denna sats, ha vi knappast mycket att resonera med varandra om, ty då stå vi på helt skilda ståndpunkter i fråga om vad som skall vara syftet med en stats styrelse.

Herr Olsson i Gävle påstod, att den rimliga progressionen, om man som nu började med 5 procent, hade varit att sluta med 28 procent. Vi måste väl ändå tänka på att denna progression eller skiktsskala icke är den enda. Vi ha i botten bottensskattens lilla progression och tilläggsskattens stora progression, av vilka den sistnämnda slutar med 28 procent. Meningen med den skatteomläggning, som gjordes för några år sedan, var ju, att man vid behov av ytterligare medel skulle anbringa multiplikatorer på bottensskatten, så att icke någon ytterligare progression skulle läggas till den starka progression, som man redan hade åstadkommit i tilläggsskatten. Då skall man väl icke nu komma och tala om att man utan vidare kan stjälpas upp kurvan, så att den blir dubbelt så brant, genom en helt ny skatteprogression. Vi ha i alla fall ett tak, som man tycker borde ligga vid 100 procent, men om herr Olsson i Gävle icke har den uppfattningen, att taket ligger vid 100 procent, utan tror sig kunna sticka huvudet tvärs igenom taket, d. v. s. gå över 100 procent, då stå vi på så olika ståndpunkter, att vi icke ha stor utsikt att kunna förstå varandra.

Herr talman! Jag har fortfarande intet yrkande.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Endast ett par ord. Jag delar herr Lundells uppfattning, att man i normala tider icke skall leva upp hela nationalinkomsten och icke heller skall minska nationalförmögenheten, men i ett läge av krig eller krigsfara, då hundratusentals människor dagligen få bringa större offer i vårt land än vad denna skattepåläggning medför för dem, som äro hemma, kan jag icke ansluta mig till en sådan uppfattning. Då lever man icke längre i normala tider, och då skall man icke ställa upp några teser, som äro riktiga under normala tider men som icke hålla vid en sådan påfrestning som den nuvarande.

Herr Lundell: Herr talman! Jag vill skärpa det uttalande, som jag nyss gjorde, därhän att i en så allvarlig tid, i en sådan nödtid, som vi nu ha, bör man mer än annars lägga sig vinn om att stegra nationalinkomsten och att icke använda sådana skattepolitiska metoder, som med säkerhet komma att medföra, att nationalinkomsten sjunker under vad den annars skulle kunna bli.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som skulle föranledas av bifall till motionen II: 253; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 30, angående avskrivning av osäker fordran vid riksbankens avdelningskontor i Malmö;

nr 31, i anledning av väckt motion angående resande av ett nationalmonument framför riksdagshuset; och

nr 32, angående användande av riksbankens vinst för år 1939;

första lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. samt 9 kap. 7 § och 10 kap. 14 § strafflagen m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av väckta motioner angående lån till silosanläggningar för beredande av ensilagefoder;

nr 40, i anledning av väckta motioner om sänkning av järnvägsfrakterna för färsk sill och fisk över linjen Trelleborg—Sassnitz; och

nr 41, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för jakt efter sjöfågel å vissa vatten och områden; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion, I: 33, om vidtagande av skyndsamma åtgärder i syfte att underlätta för vanföra personer att vinna arbetsanställning.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och memorial hemställt.

§ 15.

Herr talmannen meddelade, att enligt överenskommelse, som träffats mellan kamrarnas talmän, den gemensamma omröstning, för vilken voteringsproposition blivit av kammaren godkänd, komme att äga rum vid plenum onsdagen den 22 i denna månad.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av väckta motioner om tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för ersättning till veterinärer, som deltaga i bekämpandet av epizootier m. m.;

nr 46, i anledning av väckt motion angående fisket i västra Blekinge;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Trönninge nr 13 i Hallands län; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilllägsstat II till åtgärder för förhindrande av skogsbrand jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående befrielse i visst fall från skyldighet att erlägga indrivningsavgift enligt gällande uppbördsreglemente; och nr 2, i anledning av väckt motion angående utfärdande av bestämmelse om iakttagande av sekretess vid översändande av krono- och kommunaldebetsedlar till landets skattebetalare.

§ 17.

Anmälades dels

första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 248, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. samt 9 kap. 7 § och 10 kap. 14 § strafflagen m. m.; dels och

riksdagens kanslis förslag till riksdagens förordnande, nr 249, för en kommitterad för tryckfrihetens vård.

Förslagen godkändes under förutsättning beträffande skrivelseförslaget att utskottets hemställan i utlåtande nr 32 bifölles även av första kammaren.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Fält</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 16 maj,
» <i>Åkerström</i>	» 5 » » » 18 »
» <i>Sundström</i> i Vikmanshyttan	» 5 » » » 18 »
» <i>Andersson</i> i Ovanmyra	» 6 » » » 16 »
» <i>Nordström</i> i Torsby	» 5 » » » 16 »
fru <i>Nordgren</i>	» 3 » » » 18 »
herr <i>Olovson</i> i Västerås	» 2 » » » 16 »
» <i>Lundstedt</i>	» 5 » » » 17 »
» <i>Hermansson</i> i Kvistljungby	» 5 » » » 18 »
» <i>Petersson</i> i Karlskrona	» 2 » » » 16 »
» <i>Hermansson</i> i Norrköping	» 3 » » » 18 »
» <i>Eklund</i>	» den 17 maj,
» <i>Kyling</i>	» 2 dagar fr. o. m. den 19 maj och
» <i>Borg</i>	» 4 » » » 18 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.40 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 18 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 254, med förslag till ändrad lydelse av § 54 regeringsformen samt §§ 37 och 50 riksdagsordningen;

nr 256, med förslag till lag om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering m. m.;

nr 257, angående organiserandet av ett hemvärn;

nr 258, angående lån för uppförande av en anläggning av strängbetong;

nr 259, angående anslag till Civil personal vid krigsrätterna: Ersättningar till civila ledamöter i fältkrigsrätter m. m.;

nr 260, med förslag till lag angående förbud mot vissa sammanslutningars verksamhet; och

nr 263, angående åtgärder för lagring av brännolja för jordbrukets behov.

Propositionen nr 256 remitterades omedelbart till behandling av lagutskott.

De övriga propositionerna bordlades.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 246, med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 251, angående förvärv för kronans räkning av vattenrätt i Indalsälven m. m.; och

nr 253, angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredskapsorganisation för budgetåret 1940/41.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets utlåtande nr 3, jordbruksutskottets utlåtanden nr 44—48 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 17, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden:

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag dels till anordnande av en reservkraftstation i Fårösund, dels ock till vissa fortifikatoriska anläggningar m. m.;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalinvesteringar i fonden för förslag till statsverket, dels till barackbyggnader för lantförsvaret, dels ock till vissa byggnadsarbeten för arméns hundgård;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionsrätten till vissa anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m.;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönetursrätt för vissa ordinarie tjänstemän hos pensionsstyrelsen;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående expeditionsvakten i finansdepartementet K. E. Axelssons lönetursrätt;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare bidrag till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för upprätthållande av verksamheten vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall; och

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillfallen fast egendom;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

första lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap, m. m.;

nr 34, i anledning av väckt motion angående dödsstraffets återinförande vid vissa samhällsvådliga eller grova slag av brott;

nr 35, i anledning av väckt motion angående viss ändring i vapenkungörelsen;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1940/41;

nr 37, i anledning av väckt motion angående ökat skydd för omyndigas medel, som äro underkastade det allmännas kontroll;

nr 38, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående servitutsrätens förhållande till stadsplanelagstiftningen;

nr 39, i anledning av väckt motion angående införande av bestämmelser med förbud mot nyanläggningar utan erhållet tillstånd inom malmhaltigt område; och

nr 40, i anledning av väckta motioner angående beredande av ökad säkerhet för dödsbodlägares intresse i fråga om dödsbos egendom;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående yrkesmässig automobiltrafik m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kungörelse om hänförande av vissa automobiler till fordonstypen motorredskap m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till understöd åt fiskare jämte i ämnet väckt motion.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Göteborg—Borås med flera järnvägar;

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Falkenbergs järnväg;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Kalmar—Berga, Östra Smålands och Mönsterås järnvägar;

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införlivande med statens järnvägar av de till de statliga järnvägsbolagen hörande järnvägarna samt Skåne—Smålands järnväg; och

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1940/41; samt

från jordbruksutskottet:

nr 251, i anledning av väckta motioner angående lån till silosanläggningar för beredande av ensilagefoder.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Törnkvist*, nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 234, angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markfrågor i Stockholm m. m.;

herr *Henriksson*, nr 266, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 234; och

herr *Ericsson* i Kinna *m. fl.*, nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 248, angående anslag till statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Herr talmannen meddelade, att den ledighet från riksdagsgöromålen, som den 23 nästlidna april beviljats herr Lovén på grund av sjukdom tills vidare från och med nämnda dag, nu upphört och att herr Lovén denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Dahlbäck</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 18 maj,
› <i>Fast</i>	› 3 › › › 18 ›
› <i>Hansson</i> i Stocksätter	› 6 › › › 20 ›
› <i>Anderson</i> i Norrköping	› 3 › › › 18 › och
› <i>Fredberg</i>	› 3 › › › 18 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.10 e. m.

In fidem
Sune Norrman.